

Intermediale poëtica

Overzicht

- (1) Inter/multi/transmedialiteit
- (2) Oefening – termen

Inleiding

- Hoe „literatuur“ afbakenen?
- Problematisch: literatuur – andere media

Inleiding

- Hoe „literatuur“ afbakenen?
- Problematisch: literatuur – andere media
- In hoofdstuk 4: focus op poëzie en aanverwanten

Intermedialiteit (1)

- „Het netwerk van relaties en wisselwerkingen tussen media in het algemeen“ (p. 115)
- < intermedialiteit (2), multimedialiteit, transmedialiteit

Multimedialiteit

- Voorbeelden?

Multimedialiteit

- Voorbeeld: Jan Fabre, Angel of Death
[http://www.youtube.com/watch?v=DRHlijDIBZc
&feature=related](http://www.youtube.com/watch?v=DRHlijDIBZc&feature=related)
- p. 115

Transmedialiteit

- Voorbeelden?

Transmedialiteit

- Verfilming *Jane Eyre*, en *Wide Sargasso Sea*
- „het overhevelen van een verhaal, thema of motief van het ene naar het andere medium“ (p.115)

Transmedialiteit

- Verfilming *Jane Eyre*, en *Wide Sargasso Sea*
- Voorbeeld – *De aanslag* van Mulisch
http://www.youtube.com/watch?v=bNTCg20c_vA
- „het overhevelen van een verhaal, thema of motief van het ene naar het andere medium“
(p.115)

Intermedialiteit (2)

- Voorbeelden?

Intermedialiteit (2)

- „een ruimte of beweging tussen (inter = tussen) twee of meer media die nog niet bepaald, nog niet duidelijk vastgesteld kan worden“ (p. 115)
- „niet binnen kaders van bestaande media“

Inleiding

- Hoe „literatuur“ afbakenen?
- Problematisch: literatuur – andere media

Inleiding

- Hoe „literatuur“ afbakenen?
- Problematisch: literatuur – andere media
- In hoofdstuk 4: focus op poëzie en aanverwanten

Poëzie/Gewoon taalgebruik

Poëzie/Gewoon taalgebruik

De kroketten in het restaurant

Zijn aan de kleine kant.

Cornelis Bastiaan Vaandrager

Poëzie/Gewoon taalgebruik

This is just to say

I have eaten
the plums
that were in
the ice-box
and which
you were probably
saving
for breakfast
Forgive me
they were delicious
so sweet
and so cold

William Carlos Williams

Poëzie/Gewoon taalgebruik

- cf. readymades

Marcel Duchamp
Fountain (1970)

Poëzie/Retorisch taalgebruik

- Retorica – cf. Gastcollege Hilde van Belle!
- Voorbeeld p. 118

Poëzie/beeldende kunst

De Quakzalver op zijn Theater
roert hier lustig zinnen snater.

Paul van Ostaijen
uit *Bezette stad* (1921)

Grote Zirkus van de H. Geest

heden avond optreden van

**Godsdienst &
Vorst & Staat!**

of het wereldberoemde **TRIO**

sluimige **Knock-about**s!!!

Sukses! Sukkes! Lachsukses!!

Dus het wachtwoord voor Oud & Jong!!

is: **OPGEPAST**. Allen op post in
de Zirkus van de h. Geest!! Allo allo!!

Optreden van het wereldberoemd **TRIO** Godsdienst Vorst Staat!

BOEM

Paul van Ostaijen
uit *Bezette stad* (1921)

PAUKESLAG

daar ligt alles

PLAT

~~weert razen~~ violen cello bassen koperen triangel
trommels PAUKEN

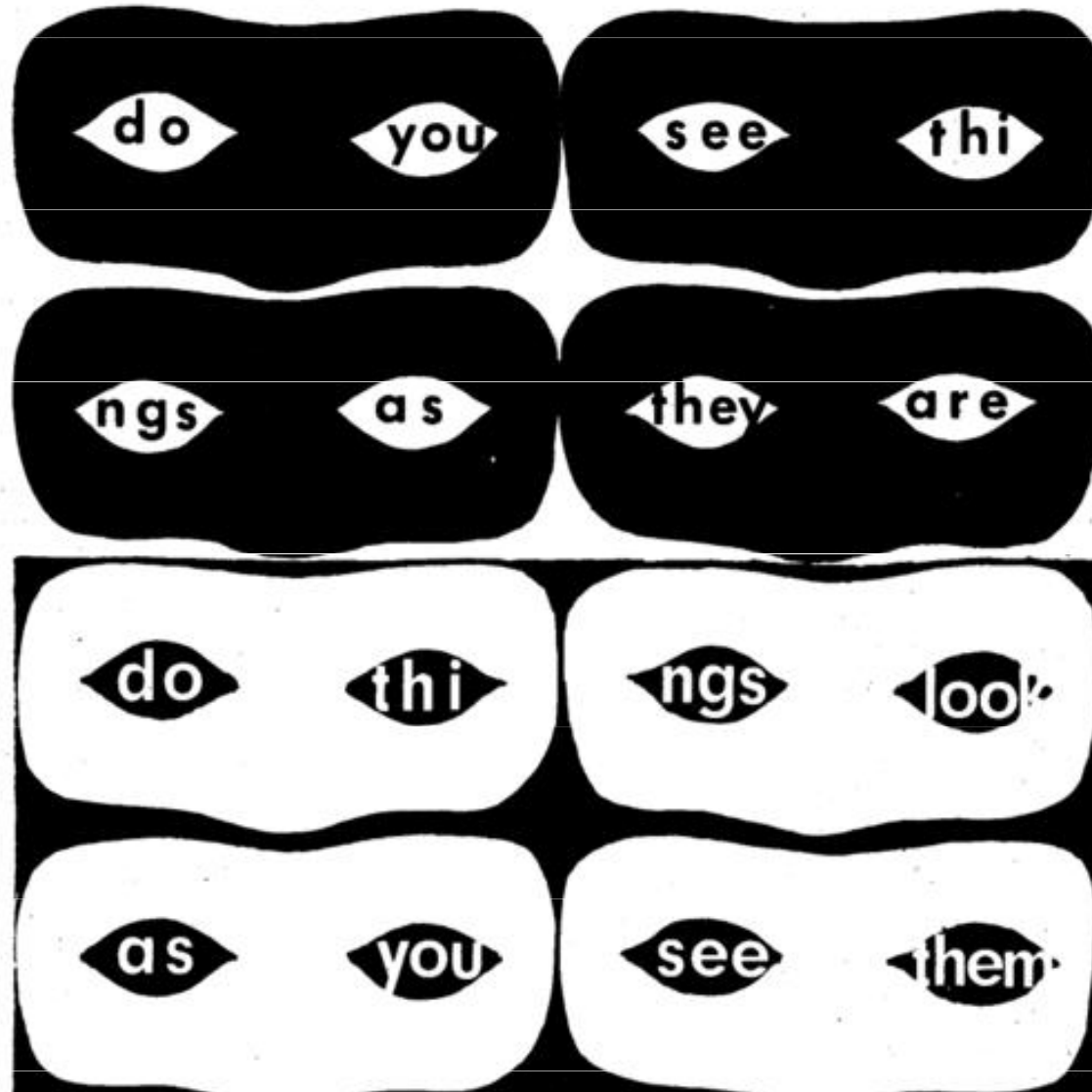
~~razen rennen razen rennen razen~~ RENNEN

STOP!

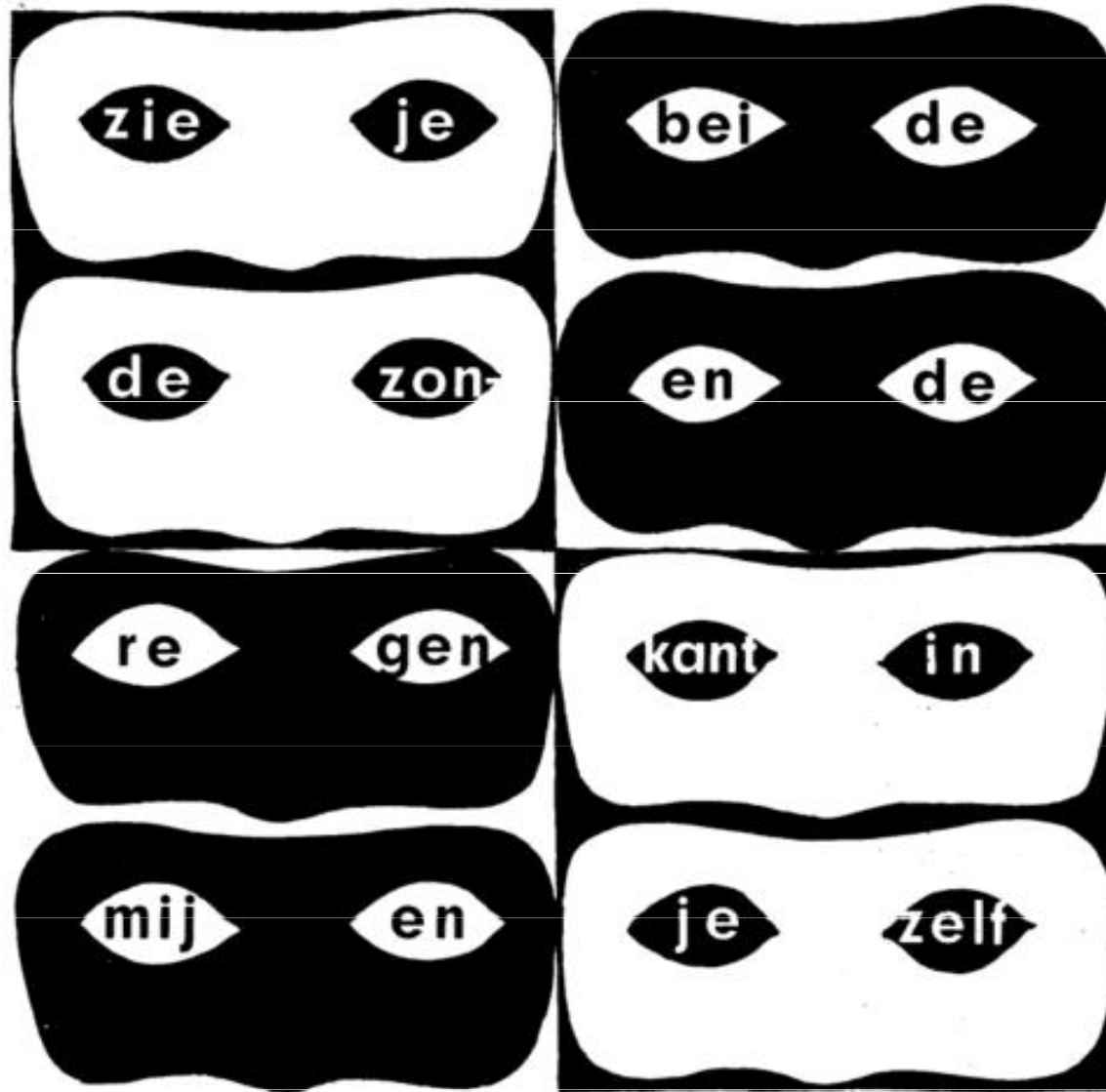
drama in volle slag hoeren slangen werpen zich op eerlike
mannen het gezin wankelt de fabriek wankelt
de eer wankelt ligt er
alle begrippen VALLEN

HALT!

Paul de Vree
uit de bundel *Maskers* (1973)

Paul de Vree
uit de bundel *Maskers* (1973)

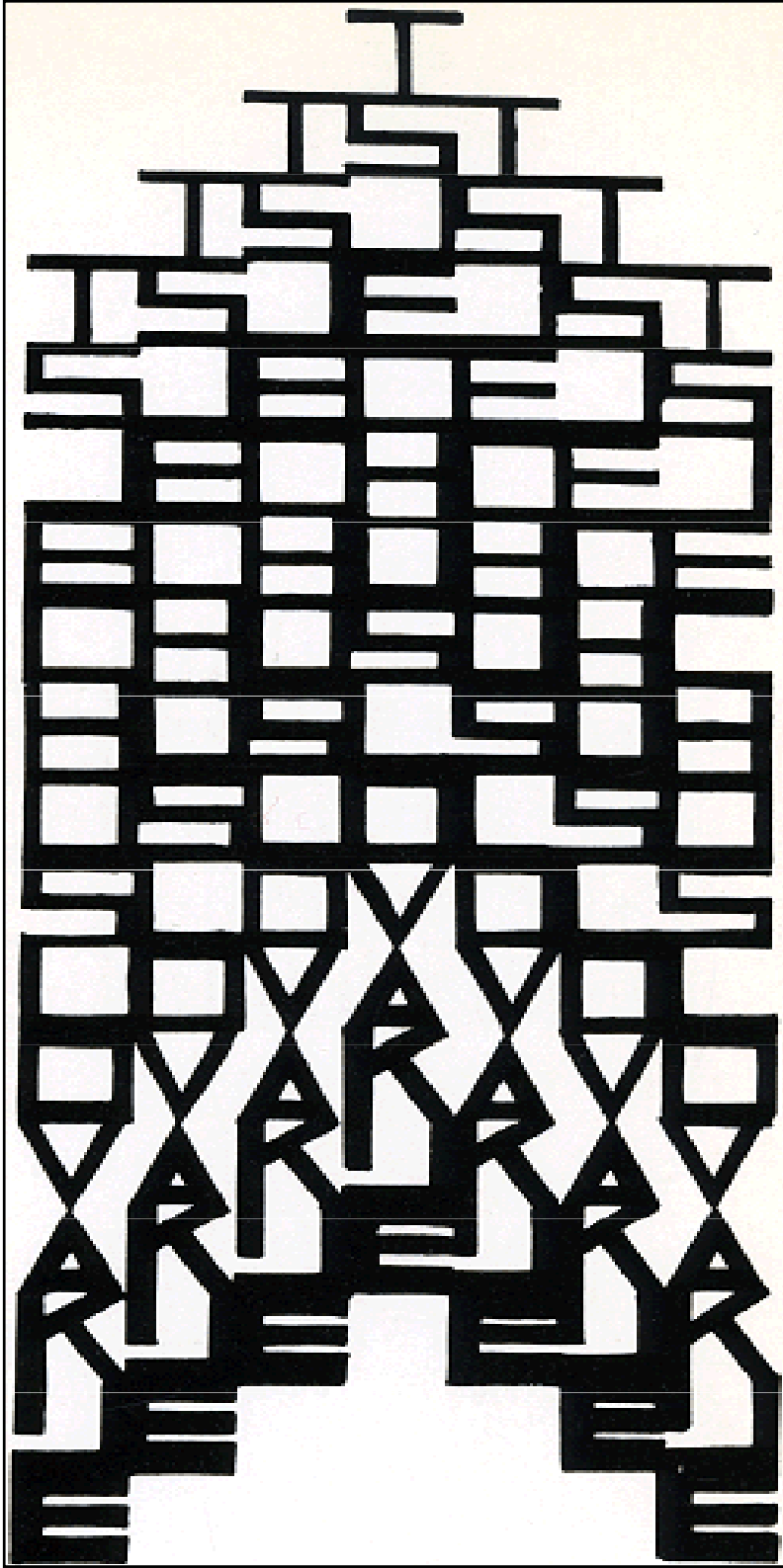

Paul de Vree
Revolutie (1968)

Revolutie

Paul de Vree
Revolutie 2 (1972)

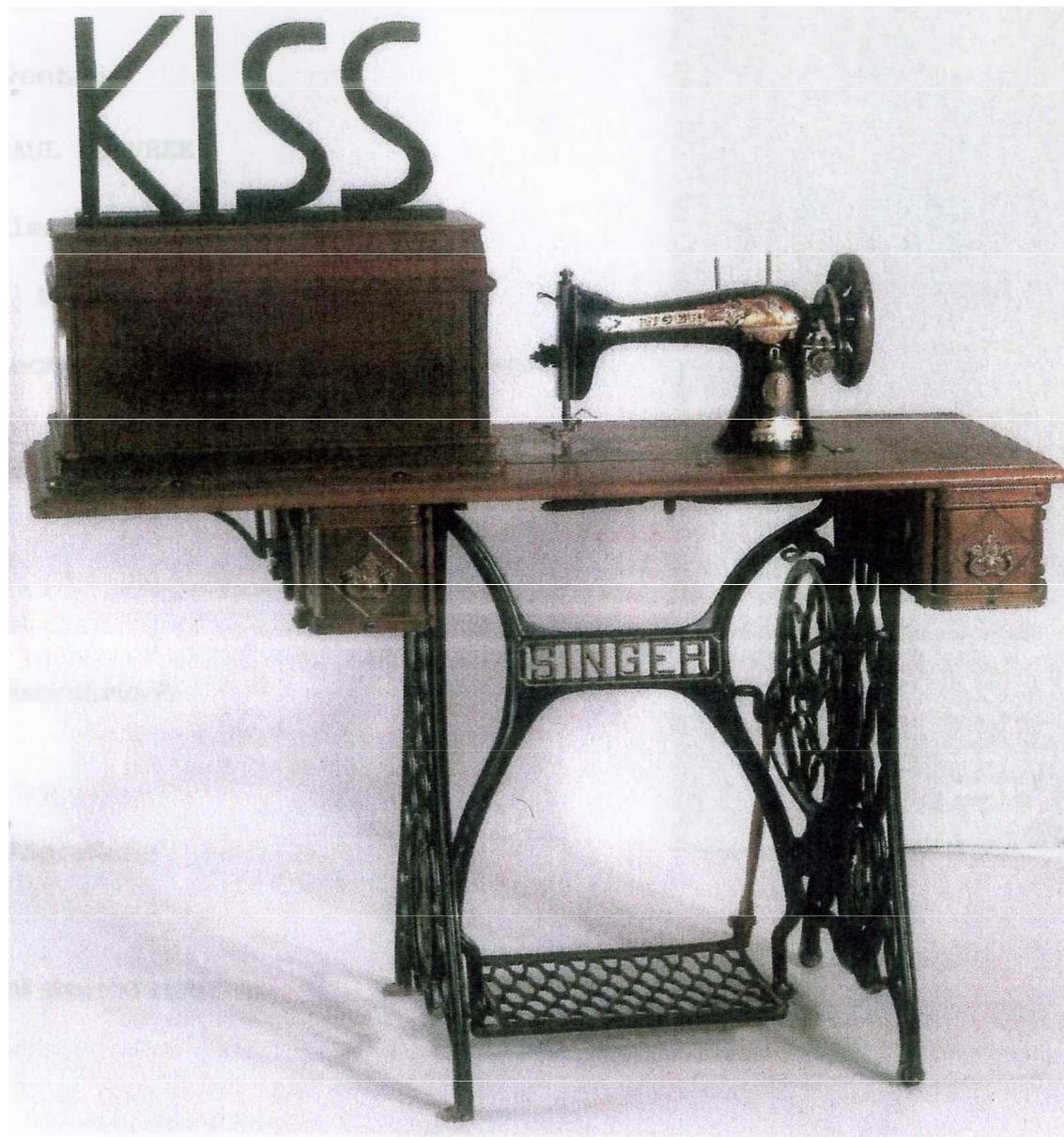

Paul de Vree
Tsjechoslowakije/Jan Palach

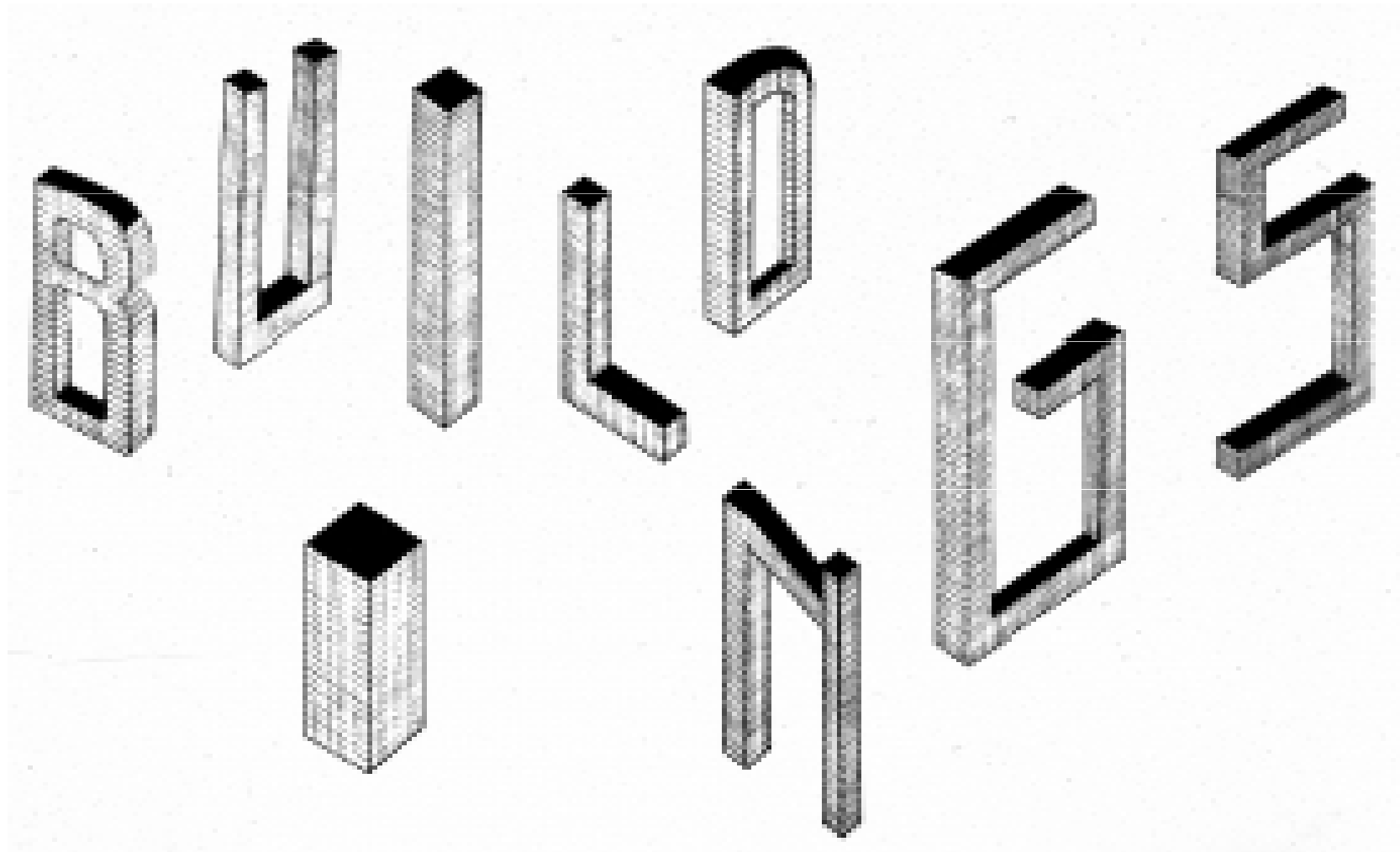
Paul de Vree
De brandwonden, Praha (1976)

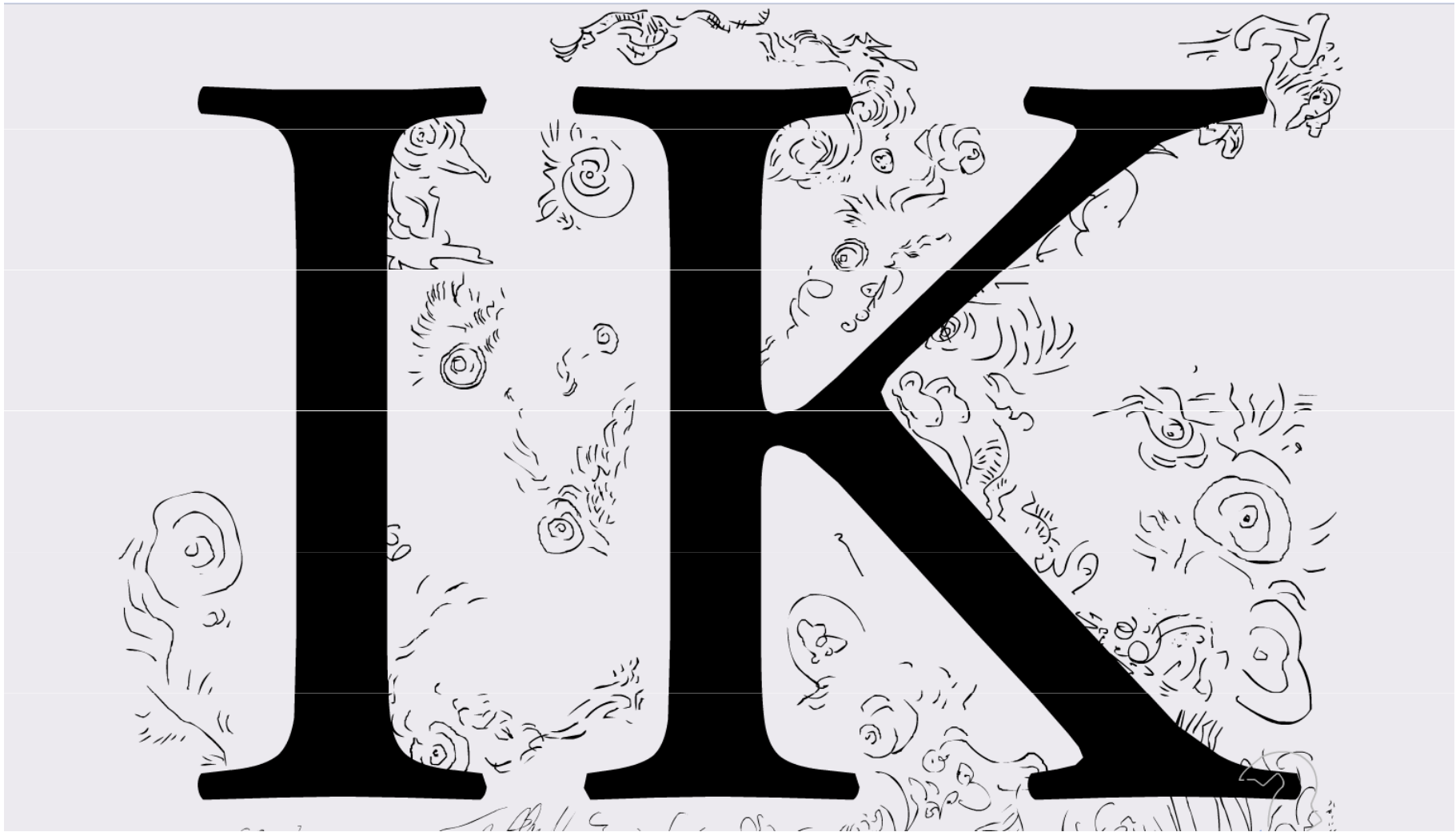
Paul de Vree
Kissinger II (1973)

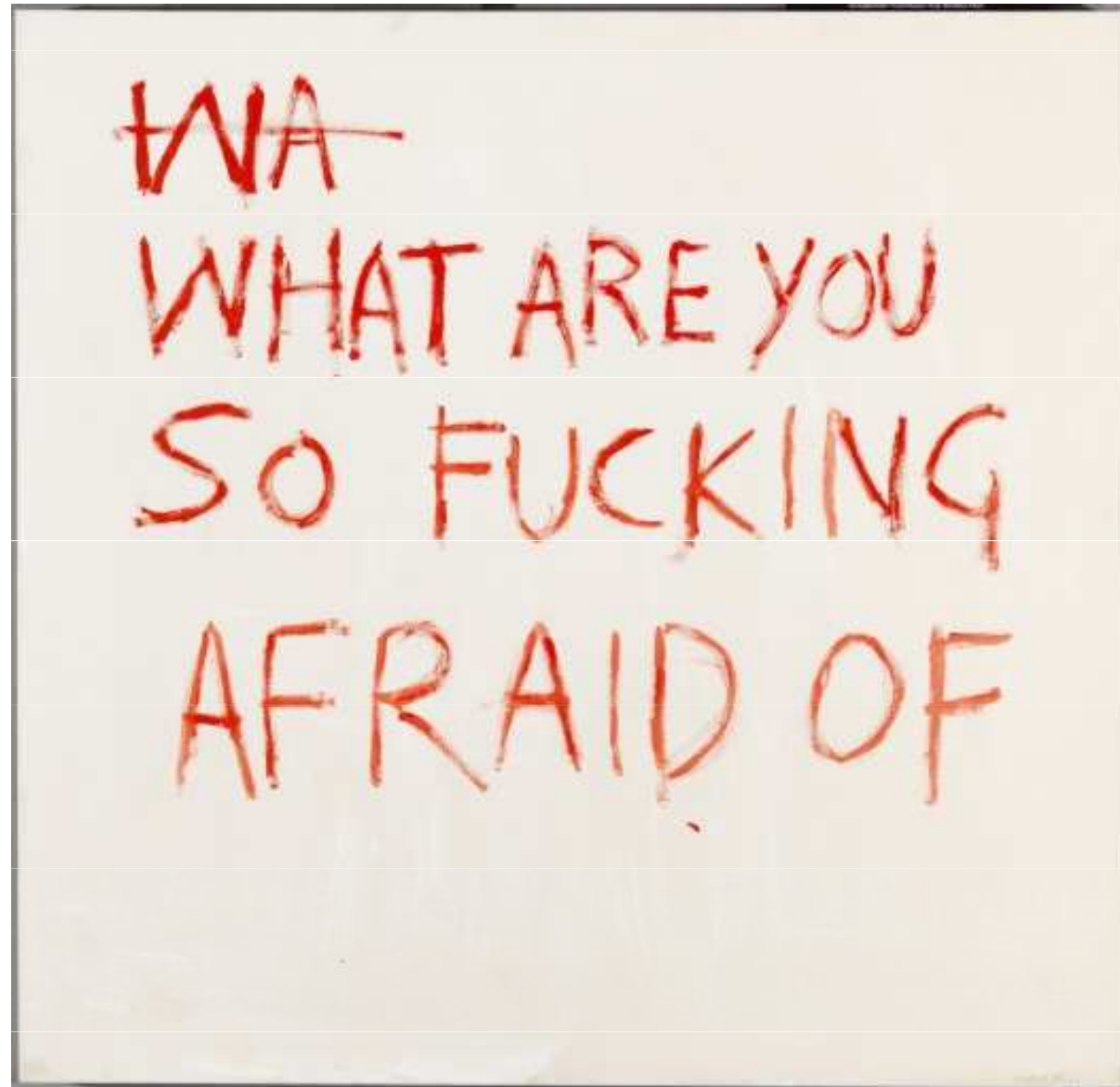
Paul de Vree
Buildings (1968-1981)

Tonnus Oosterhoff
Ik kan niet meer
www.tonnusoosterhoff.nl

Tracy Emin
What are you afraid of (2001)

Tracy Emin
Red, White and Fucking Blue (2004)

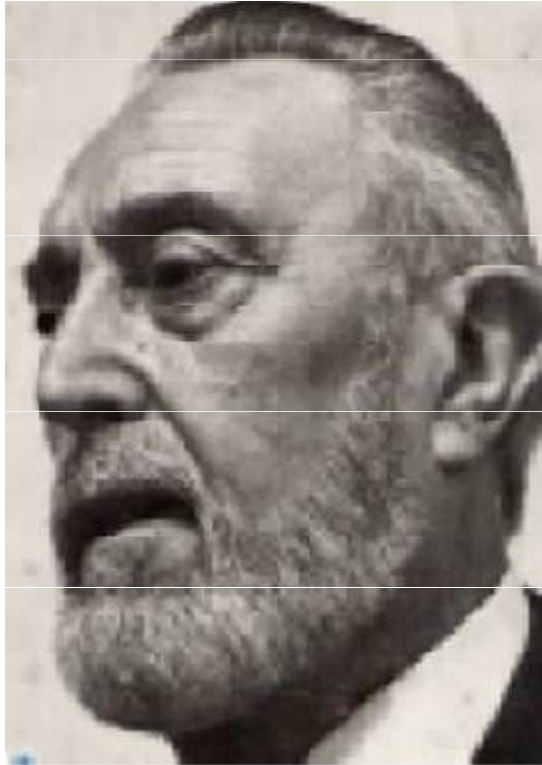

Tracy Emin
I kiss you (2004)

Poëzie/muziek

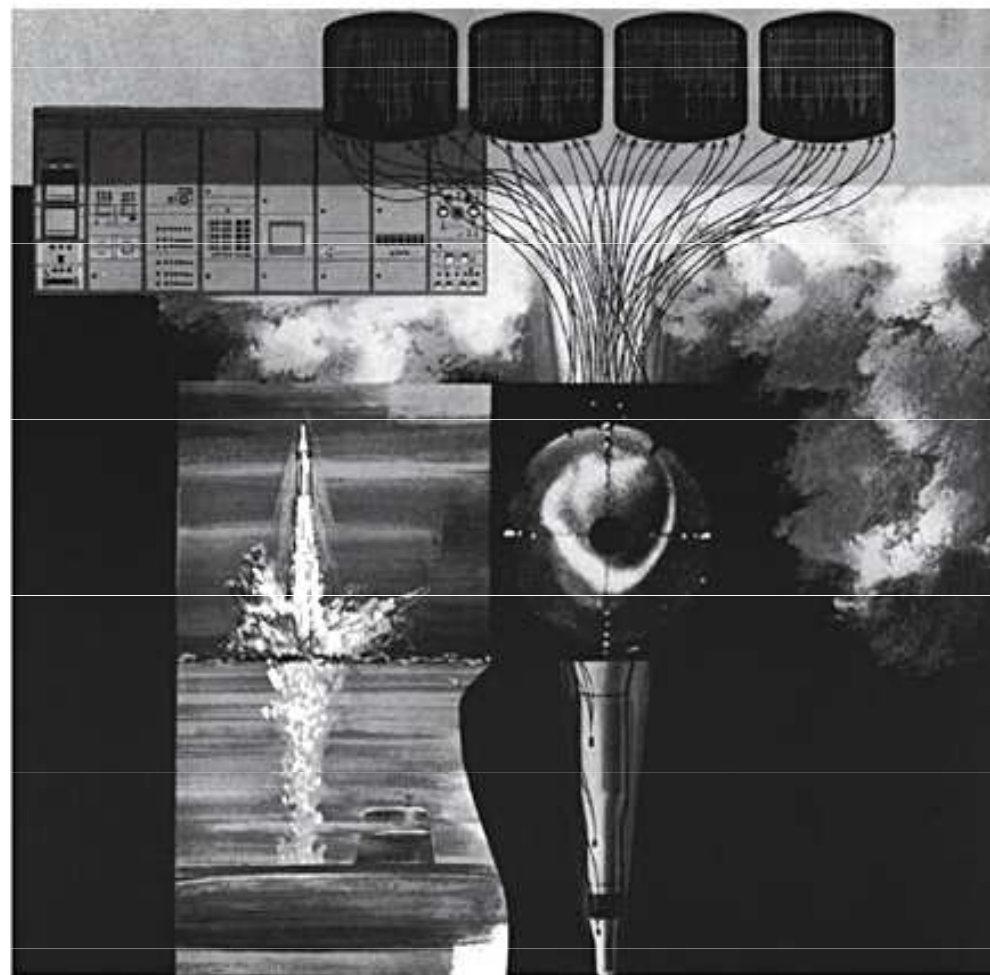
<http://devree.wordpress.com/2008/01/21/hello-world/>

<http://www.youtube.com/watch?v=WrijwmQ3f0qk&feature=related>

Text-Sound Compositions A Stockholm Festival

**Charles Amirkhanian - Lars-Gunnar Bodin - Svante Bodin - Henri Chopin - Bob Cobbing - François Dufréne - Gust Gils
Jarl & Sonja Hammarberg-Åkesson - Sten Hanson - Bernard Heidsieck - C. Christer Hennix - Åke Hodell - Bengt Emil
Johnson - Sandro Key-Åberg - Bengt af Klintberg - Ilmar Laaban - Anna Lockwood & Harvey Matusow - Arrigo Lora-Totino
Ghérasim Luca - Arne Mellnäs - Franz Mon - Ladislav Novák - Diter Rot & Emmet Williams - Erik Thygesen - Paul de Vree**

Termen

- Zie ook:

<http://www.dbnl.org/tekst/bork001lett01/lexicon017.htm#P033>

De zoldering was wit en rood en goud.
Van stralend zilverdraad was het gordijn.

(G. Komrij. Alles onecht, 1984, p. 184).

Chiasme

De zoldering was wit en rood en goud.
Van stralend zilverdraad was het gordijn.

(G. Komrij. Alles onecht, 1984, p. 184).

Bij verbale gaat het om een schijnbaar eenduidige opmerking die bij nader inzien een dubbele bodem heeft, en dan ook vaak komisch (humor) werkt. Er is dan sprake van een tegenstelling (antithese) tussen twee gegevens. Het hangt af van de optiek van de lezer/luisteraar of beide worden herkend. Zo maakt de lezer in de roman *Het dwaallicht* (1947) van Elsschot kennis met de ik-figuur Laarmans die het verzoek krijgt drie Aziaten de weg te wijzen naar Maria van Dam, wier moeilijk leesbare naam en adres even later de 'Mariaboodschap' worden genoemd. Op het eerste gezicht heeft de lezer te maken met de door Maria aan de Aziaten schriftelijk meegegeven mededeling (betekenis 1). Bij nader inzien is de aanduiding 'Mariaboodschap', mede gezien de katholieke context van het verhaal, tevens een allusie op het rooms-katholieke feest van Maria Boodschap (betekenis 2). Overeenkomst en tegenstelling tussen de twee betekenissen veroorzaken spanning.

Ironie

Bij verbale gaat het om een schijnbaar eenduidige opmerking die bij nader inzien een dubbele bodem heeft, en dan ook vaak komisch (humor) werkt. Er is dan sprake van een tegenstelling (antithese) tussen twee gegevens. Het hangt af van de optiek van de lezer/luisteraar of beide worden herkend. Zo maakt de lezer in de roman *Het dwaallicht* (1947) van Elsschot kennis met de ik-figuur Laarmans die het verzoek krijgt drie Aziaten de weg te wijzen naar Maria van Dam, wier moeilijk leesbare naam en adres even later de 'Mariaboodschap' worden genoemd. Op het eerste gezicht heeft de lezer te maken met de door Maria aan de Aziaten schriftelijk meegegeven mededeling (betekenis 1). Bij nader inzien is de aanduiding 'Mariaboodschap', mede gezien de katholieke context van het verhaal, tevens een allusie op het rooms-katholieke feest van Maria Boodschap (betekenis 2). Overeenkomst en tegenstelling tussen de twee betekenissen veroorzaken spanning.

Het houdt zijn adem in. Het witte zand
Stuift over mijn verdwenen stap. De wind
Zucht ...

(M. Nijhoff. VG, 19744, p. 428).

Acconsonantie

Het houdt zijn adem in. Het witte zand

Stuift over mijn verdwenen stap. De wind

Zucht ...

(M. Nijhoff. VG, 19744, p. 428).

Ik ben een blomme
en bloeie vóór uwe oogen
(G. Gezelle. Laatste verzen, 1936, p. 143).

Metafoor

Ik ben een blomme
en bloeie vóór uwe oogen
(G. Gezelle. Laatste verzen, 1936, p. 143).

De Vossiusstraat verloor van de P.C. Hoofstraat
met 1-0

Metonymie

De Vossiusstraat verloor van de P.C. Hoofstraat
met 1-0

Ze hadden vele monden te voeden.

Synecdoche

Ze hadden vele monden te voeden.

Ieder ziet hier dat ik geen schrijver ben.
(Multatuli, *Ideën*, dl. II, 1880, 6, p. 85).

Paradox

Ieder ziet hier dat ik geen schrijver ben.

(Multatuli, *Ideën*, dl. II, 1880, 6, p. 85).

Looft, alle volken, looft den Heer,
roemt, alle naties, roemt zijn eer

(Liedboek voor de kerken, 1973, p. 202)

Parallellisme

Looft, alle volken, looft den Heer,
roemt, alle naties, roemt zijn eer

(Liedboek voor de kerken, 1973, p. 202)

Visuele ironie

Maar 't leven is te vast en hard:
Of we al een rustplaats graven,
Nog nimmer kwam de grote nacht
En is een mensch gaan slapen.
(M. Nijhoff. VG, 19744, p. 14).

Assonantie

Maar 't leven is te vast en hard:
Of we al een rustplaats graven,
Nog nimmer kwam de grote nacht
En is een mensch gaan slapen.
(M. Nijhoff. VG, 19744, p. 14).

Morgen komt hij

Inversie

Morgen komt hij

Een duif schrikt zich wild van
Het drogend wasje

(H. van Teylingen. Voortdurend gepiep, 1974, p.
6-7).

Enjambement

Een duif schrikt zich wild van
Het drogend wasje

(H. van Teylingen. Voortdurend gepiep, 1974, p.
6-7).

De wolken willen weg, de zee zinkt zacht- en
zoetjes neder

(G. Gezelle, VD, dl. 4, 1982, p. 236).

Alliteratie

De wolken willen weg, de zee zinkt zacht- en
zoetjes neder

(G. Gezelle, VD, dl. 4, 1982, p. 236).

Kennisvoorsprong van de lezer of toeschouwer
op grond van gegevens uit een literair werk ten
opzichte van één of meer van de personages
daaruit =

Bijvoorbeeld: Warenar van Hooft

Dramatische ironie

Kennisvoorsprong van de lezer of toeschouwer
op grond van gegevens uit een literair werk ten
opzichte van één of meer van de personages
daaruit =

Bijvoorbeeld: Warenar van Hooft

BEDREIGDE STAD

Visé marsj Luik mortieren

marsj mortieren

Puppchen Du bist mein Augensim

Puppchen mein liebes Puppchen **Heil Dir im Siegerkranz**

défilé vas één dag en één nacht door Brussel

A r m e e v o n K l u c k

Je! je! je! 'ne Zepelin

kruipt al gauw de helder in

eins zwei eins zwei eins zwei eins zwei

Pruisies Pruisies

marsj mortieren

Wij staan mijn broer les hommes au balcon

het *flakkerend land*
de verre toren en *de laaiende brand*

de saKKaden van het vertrapte leger

de *Maoelstiesemarsj*

de **d é b â c l e**

BEDREIGDE STAD

(faerimild van één pagina uit de ook typografisch „expressionistische“ bundel „Bezette stad“, 1921).

Uit: „Verzameld Werk“, Poëzie II.
De Sikkel/Daamen N.V./Van Oorschot, 1953.

BEDREIGDE STAD

Visé marsj Luik mortieren

marsj mortieren

Puppchen Du bist mein Augensim

Puppchen mein liebes Puppchen **Heil Dir im Siegerkranz**

défilé vas één dag en één nacht door Brussel

A r m e e v o n K l u c k

Je! je! je! 'ne Zepelin

kruipt al gauw de helder in

eins zwei eins zwei eins zwei eins zwei

Pruisies Pruisies

marsj mortieren

Wij staan mijn broer les hommes au balcon

het *flakkerend land*
de verre toren en *de laaiende brand*

de saKKaden van het vertrapte leger

de *Maoelstiesemarsj*

de **d é b â c l e**

BEDREIGDE STAD

(faerimild van één pagina uit de ook typografisch „expressionistische“ bundel „Bezette stad“, 1921).

Uit: „Verzameld Werk“, Poëzie II.
De Sikkel/Daamen N.V./Van Oorschot, 1953.

Montage

Metrum

Hóór dê sô/nátê dêr/clávêcîm/bálê.

(M. Nijhoff. VG, 19744, p. 17).

Dactylus

Hóór dê sô/nátê dêr/clávêcîm/bálê.

(M. Nijhoff. VG, 19744, p. 17).

Eenmaal had ik zeven vrinden,
Bloemen in mijn levensgaard,
Die ik tot een krans mocht binden
Om mijn hoofd en om mijn haard.
Luister, en, van één tot zeven,
Zeg ik in een bondig lied,
Waar zij allen zijn gebleven,
Want ik had - maar heb ze niet.
(CG, ed. Oort, 19122, p. 67).

Trochee

Eenmaal had ik zeven vrienden,
Bloemen in mijn levensgaard,
Die ik tot een krans mocht binden
Om mijn hoofd en om mijn haard.
Luister, en, van één tot zeven,
Zeg ik in een bondig lied,
Waar zij allen zijn gebleven,
Want ik had - maar heb ze niet.
(CG, ed. Oort, 19122, p. 67).

Kân hêt zîjn, dât eên spránk vâ dên vórigên gloéd

(D.J. van Lennep. Verhandeling en Hollandsche
duinzang, ed. Stuiveling, 1966, p. 55).

Anapest

Kân hêt zîjn, dât eên spránk vâ dên vórigên gloéd

(D.J. van Lennep. Verhandeling en Hollandsche
duinzang, ed. Stuivering, 1966, p. 55).

Latijnsche school, Latijnsche poort!

Gezegend en gezellig oord,

O wereld vol illusie!

Vol lust en Grieksch en lief en leed,

O wereld die ik nooit vergeet,

Vol vriendschap en vol ruzie!

(P.A. de Genestet. CG, ed. Oort, 19122, p. 61).

Latijnsche school, Latijnsche poort!

Gezegend en gezellig oord,

O wereld vol illusie!

Vol lust en Grieksch en lief en leed,

O wereld die ik nooit vergeet,

Vol vriendschap en vol ruzie!

(P.A. de Genestet. CG, ed. Oort, 19122, p. 61).

ô, tíntêl' ûw hârt îñ dên drùk vân ûw hând
(CG, p. 28).

Amfibrachys

ô, tíntêl' ûw hàrt ìn dên drùk vân ûw hànd
(CG, p. 28).

